N°. 36. Donderdag 20 November 1902. 2de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3 00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer L. C. VAN VLEUTEN, *Waarnd. Redacteur*, **Regentesselaan 144** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende ....
wonende te .... *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van*
f ....
.... den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

L. S.

Op vereerende uitnoodiging van het Dagelijksch bestuur van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" heb ik mij voorloopig belast met de redactie van het orgaan der vereeniging, genaamd het Koloniaal Weekblad.

In die hoedanigheid zal ik mij stipt en gaarne houden aan het schoone en nobele programma dezer Vereeniging, en die is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën, het bevorderen van welvaart in die gewesten, om zoodoende, en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te wekken tusschen Nederland hier en ginds.

Daaraan wil ik gaarne met volle toewijding en naar de mate van mijne geringe krachten mijn arbeid wijden.

Ik draag Indië een goed, een dankbaar hart toe, en zal gaarne tot vermeerdering van de welvaart aldaar medewerken, zoo als ook reeds bleek uit mijne, in 1900 te Batavia uitgegeven brochure: „De Waarheid omtrent het leven in Nederlandsch-Indië. Protest tegen het boek van B. Veth", en uit mijn eerste hoofdartikel in het vorige nummer, over de Bevordering van de Industrieele welvaart der inlandsche bevolking in Ned.-Oost-Indië.

Beleefd maar dringend verzoek ik allen, die het wel meenen met onze schoone koloniën, mij in die taak te steunen, ook door toezending van berichten en bijdragen, mits vallende in voormeld program.

Aan alle ingezonden stukken, dat doel beoogende en natuurlijk kalm en waardig gesteld, zal volgaarne door mij plaatsruimte worden verleend, ook al mocht ik het met den inhoud daarvan niet geheel eens zijn, waarvan ik dan in een onderschrift zal doen blijken.

Aan uitingen van persoonlijke grieven, c. q. hatelijkheden en scherpe uitvallen zal daarentegen door mij geen plaats worden verleend. Dáártoe is ons Weekblad niet bestemd, daartoe is zijn roeping te edel.

Het zal mijn ernstig streven zijn om den inhoud van dit weekblad zoo degelijk en belangrijk mogelijk te doen zijn; en, mochten mijne lezers omtrent den inhoud van sommige mijner artikelen met mij van opinie verschillen, dan houd ik mij beleefd voor de mededeeling daarvan aanbevolen.

Den Haag, 17 November 1902.

L. C. VAN VLEUTEN,
Regentesselaan 144.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's Gravenhage:

De Commissie voor opvoeding en onderwijs der afdeeling „'s-Gravenhage" maakt bekend, dat aanvragen om inlichtingen aangaande plaatsing op school, en huisvesting van kinderen te 's-Gravenhage moeten worden gericht aan: Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, van Merlenstraat 81, Den Haag, die ook bijna dagelijks in de morgen- en middaguren te spreken is in het gebouw Heerengracht 4.

Van de Afdeeling Utrecht en omstreken.

Lezing met lichtbeelden in Buitenlust op Donderdag 27 Nov. a.s. des avonds om 7½ uur, door den WelEerw. Heer J. W. Gunning, director van het Zendelingshuis te Rotterdam.

Entrée voor leden (met echtgenoote) vrij, voor niet leden f 0,25.

Plaatsen te reserveeren voor leden à f 0,10 voor niet leden à f 0,25 p. p. op den 27sten des namiddags van 3—5 in de zaal.

Kaarten te bekomen bij den Secr. penm. adres Wm. Barentzstraat 20bis, alsmede op den avond der lezing in de zaal. HET BESTUUR.

NB. Zij, die voor de noodlijdenden in de residentie Semarang (Java), iets willen offeren, kunnen zulks doen in een busje bij den ingang der zaal geplaatst.

Van de 5e Commissie.

Het volgende is een **Concept,** hetgeen aan de Ned.-Indische Vereeniging „Oost en West" ter beoordeeling zal aangeboden worden.

Mochten er leden onzer Nederlandsche Vereeniging „Oost en West" zijn, niet-leden der 5e Commissie, welke meenen praktisch advies in deze richting te kunnen geven, zoo worden zij verzocht dit vóór a. s. Donderdag 27 Nov. te doen geworden aan de Secretaresse, Mevr. M. ten Bosch, geb. Bosscher, Heerengracht 4.

„Uitgenoodigd door het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West", om advies uit te brengen over den besten vorm van samenwerking op *kunstnijverheidsgebied* met de Ned.-Indische Vereeniging „Oost en West", heeft de 5e Commissie, na gehouden beraadslagingen, de eer het volgende als schema tot samenwerking voor te stellen:

1°. Als naaste hoofddoel van beide zustervereenigingen moet worden beschouwd de vestigingte Batavia, en te 's-Gravenhage dan wel elders in Europa, eener permanente tentoonstelling, met gelegenheid tot verkoop en nabestelling, van inlandsche werkstukken van kunstnijverheid; om op die wijze zoowel in Indië als in Europa aan den inlander een afzetgebied te scheppen en te verzekeren voor zijne kunstvlijt.

2°. Verantwoordelijk voor den goeden gang van zaken in dezen, zoodra zulke permanente tentoonstellingen wederzijds in 't leven mochten zijn geroepen, is in Indië de Ned.-Indische Vereeniging „Oost en West", of de Commissie die zij daartoe mocht delegeeren; in Nederland de 5e Commissie der Nederlandsche Vereeniging „Oost en West".

3°. De Indische Vereeniging, naast het beheer dier tentoonstelling-verkoopplaats, zorgt voor een geregeld aanvullen der verkochte en gewilde artikelen, en het aanbrengen van nieuwe en verdienstelijke werkstukken van inlandsche kunstnijverheid, onder nauwlettend toezien, dat de aard en het karakter dezer werkstukken zooveel als eenigszins mogelijk is, echt-inlandsch blijve, om aldus aan te sturen op een eigen, innerlijke ontwikkeling dier kunstvlijt.

De 5e Commissie, naast het beheer van haar verkoopplaats of verkoopplaatsen in Europa, zorgt voor propaganda hier te lande, en elders in Europa of Amerika, eveneens onder nauwkeurig toezien, dat de tentoongestelde en ten verkoop aangeboden stukken hun eigen Indisch karakter volop behouden.

4°. De Indische Vereeniging koopt de voorwerpen voor haar tentoonstellings- tevens verkooplokaal op die wijze in Indië op, als haar het beste dunkt.

De 5e Commissie ontvangt de voorwerpen voor haar lokaal of lokalen hetzij door bemiddeling der Indische Vereeniging, dus via Batavia, hetzij rechtstreeks, voor zoover werkstukken betrokken moeten worden uit gedeelten van Indië, voor welke die bemiddeling via Batavia enkel verhooging van onkosten en vermeerdering van moeite zoude na zich sleepen.

Wanneer de 5e Commissie aanvragen ten behoeve van haren verkoop aan de Indische Vereeniging richt, worden deze met de meeste diligentie behandeld; evenals harerzijds de 5e Commissie alle aanvragen om inlichtingen, bemiddeling als anderszins, uitgaande van de Indische Vereeniging, met den meesten spoed ter hand neemt en afdoet.

De Indische Vereeniging zendt van datgene wat zij te Batavia verzamelt en ten verkoop tentoonstelt, en nog niet in Europa aanwezig mocht zijn, een of meer proef-exemplaren, monsters dus, aan de 5e Commissie. Harerzijds vestigt de 5e Commissie, wanneer zij daartoe reden heeft, de aandacht der Indische Vereeniging op werkstukken waarvan zijzelve in het bezit mocht wezen, doch de Indische Vereeniging nog niet.

5°. Om te verhoeden, dat hetzij minderwaardige voorwerpen door een der beide Vereenigingen zouden verkocht worden, hetzij van andere zijden in concurrentie met onze Vereenigingen — en dan zoo goed als zeker ten nadeele der inlanders, immers uit *winstbejag* van Vreemde Oosterlingen, Europeesche toko's en diergelijke — voorwerpen van inlandsche kunstnijverheid aan de markt zouden worden gebracht, stellen beide Vereenigingen een eigen *keur* in, een merkteeken dus voor al wat door een van beide, hetzij in Indië hetzij in Europa, als goed en degelijk product van Ned.-Indische kunstnijverheid beoordeeld, aangenomen en alsdan aan het publiek aangeboden is geworden.

Elk der beide Vereenigingen heeft hare eigen keur, haar eigen merk; alsmede de eigen verantwoordelijkheid voor hare keuring. Doch om duidelijk te doen uitkomen, dat alles uitgaat van twee zustervereenigingen, behoort dit kenmerk in hoofdzaak analoog te zijn, met een verschil slechts ter juiste onderscheiding; in den geest van de schets voor beide keuren, welke hiernevens gaat.

Deze *keur* wordt in Nederland en in Indië door de betrokken Vereeniging als *handelsmerk* wettig gedeponeerd.

6°. Financieel staan beide zustervereenigingen op zichzelve; met 1 Januari van elk jaar wordt echter de wederzijdsche rekening-courant opgemaakt ter verrekening van voorwerpen door de eene Vereeniging „Oost en West" aan de andere verstrekt; of ter liquideering van andere loopende vorderingen op elkander.

7°. Dit concept wordt door de Indische Vereeniging „Oost en West" onderzocht, beoordeeld, zoo noodig geamendeerd of gewijzigd, dan zoo spoedig mogelijk teruggezonden, om dezerzijds en in Indië met de meeste voortvarendheid te geraken tot een wel onderzochten en vasten grond van vruchtbare samenwerking.

Zoodra dit schema van samenwerking aan beide zijden onderzocht is en goedgekeurd, wordt het door den druk publiek gemaakt, en daarmede als bindend vastgesteld."

Namens het Hoofdbestuur
der Vereeniging „Oost en West"

....

....

Namens de Ned.-Indische
Vereeniging „Oost en West".

....

....

Namens de 5e Commissie:

....

....

Batavia, ...

's-Gravenhage, ...

FEUILLETON.

JALOUZIE.

Vrij naar het Fransch van TH. RENTZON.

DOOR

L. C. VAN VLEUTEN.

De bel had geluid, het stoomfluitje weerklonk al, toen een jonge Dame haastig kwam aanloopen en nog net bij tijds, — toen de loopplank al werd weggehaald, — het stoombootje bereikte, dat meermalen per dag vaart tusschen Lorient en Port Louis. Zij deed dit zóó haastig en wild dat de dienstman, die haar valiesje droeg haar krachtig bij den arm greep zeggende: »Dat scheelde maar weinig, of U waart in het water gevallen«, waarop de jonge vrouw onverschillig de schouders ophaalde, als of zij zeggen wilde: Och! wat komt het er op aan? Wat kan mij dat schelen?

Daarop viel zij hijgende op een bank neer zonder zich te bekommeren om den fijnen motregen. Het was hoog tijd voor vertrek. Een neven haar zittende priester deed haar dit opmerken zeggende:

Al weer terug Mevrouw Magorrec! Dit maal, en hij drukte bizonder op die woorden, *ditmaal* zijt ge eens *niet* te laat gekomen en; hebt ge U daargins niet wéér te lang opgehouden-

Hebt ge een goede reis gehad?

Heel goed, antwoordde zij met een vreemdsoortig nerveus glimlachte.

Ge schijnt erg vermoeid.

Ja, door de verveling van die lange reis.

Ja, niet waar? En vooral, als men dan nog dikwijls moet overstappen!

Overstappen? Wat bedoelt gij daarmee?

Wel! hebt ge dan niet moeten overstappen, eerst te Rennes, en daarna weer te. . . . .

Ja dàt is waar ook, daar dacht ik heelemaal niet meer aan! Komt gij nu direct van het station?

Ja! dat wil zeggen eigenlijk: Neen! Ik heb mij nog al lang bij mijn modiste moeten ophouden.

En dat zoo dadelijk uit de spoortrein komende! Oh die dames! die dames, grinnekte de dikke priester. Dat toilet is toch altijd het voornaamste. Ik dacht ook al, dat het nu niet de tijd is, waarop de trein U moest terugbrengen.

Een beetje korzelig, en het gesprek een andere wending willende geven vroeg zij nu: of de priester in haar afwezigheid ook haar schoonzuster Anna Maria Magorrec gesproken had?

Neen, antwoordde hij; daar heb ik geen tijd toe gehad. Maar, hebt gij zelf goede tijding van uw man? Hij moet immers spoedig terugkomen?

Ja, héél spoedig antwoordde nu de jonge vrouw, terwijl zij tevens op een onverklaarbare wijze hevig bloosde.

Wel! wat zult ge dàn gelukkig wezen. Niet waar? Eerst zou hij maar een reisje doen naar de Antillen, maar nu, telkenmale mooie vrachten krijgende, is hij al meer dan een half jaar weg. Wat treurig voor elkaar zóó liefhebbende jonggehuwden!

Maar, men wordt eerzuchtig als men zóó'n lieve vrouw, heeft en , . . . Oh Pardon, ik had haast ook er bijgevoegd . . . . kinderen. Maar: Wat niet is kan nog komen. Flinke gezonde stevige jongens net hun vader. Ik wensch er U veel toe, Madane Magorrec!

Oh! daar is niets geen haast bij.

Elk woord van dien onbescheiden en inquisitorialen pastoor hinderde haar; zou hij wat geraden hebben? zou hij wat weten? peinsde zij. Ook de pastoor scheen ontstemd. Die quasie Parisienne, door zijn vriend Magorrec te Port-Louis gebracht en welke keuze hij, als priester, in 't geheel niet had goedgekeurd, had hem al meermalen gehinderd, en geërgerd, Zij was volstrekt niet godsdienstig, las veel te veel romans, en was te vadsig om de vroegmis bij te wonen alhoewel haar veel ouder schoonzuster Anna Maria dit wèl deed.

Den heelen zomer was die jonge vrouw uithuizig geweest. Dit vond hij niet behoorlijk. Hij oordeelde, dat de vrouw van een zeeman gedurende de afwezigheid van haar echtgenoot te huis moet blijven.

Maar . . als Magorrec het nu goedkeurde zoo als zijn jonge vrouw deed, dan had hij niets meer te zeggen als alleen, dat Magorrec, die zoo ferm en flink was aan boord van zijn vaartuig, tegenover zijn volk, dit in 't geheel niet was te huis, tegenover zijn jonge mooie vrouw.

Het begon harder te regenen. De priester noodigde mevrouw Magorrec uit om naar beneden te gaan in de kajuit, hij ging daar zijn getijboek lezen. Eerst wilde zij het doen, maar zij bedacht zich, vreezende in die kajuit wellicht te worden lastig gevallen door onbescheiden vragen van andere bekenden en zeide daarom: »Dank U, ik zal maar liever boven blijven, het is beneden zoo benauwd.

Maar gij zult dóór nat worden!

Och mijn cape is van dikke stof.

Zij sloeg nu de capuchon over het hoofd, dook weg in een beschut hoekje en begon na te denken.

Zij dacht niet om de voorbijtrekkende oevers, ook niet om haar woonplaats Port-Louis, maar wel om het élegante plaatsje Dinard, dat lieve badplaatsje met de coqette villa's het tennis-spel, waar zij voor 't eerst had ontmoet, den in zijn licht flanellen pak zoo bekoorlijken en netten Ralph Lovell, een zoo mooie jongen, dat men hem haast zou hebben aangezien voor een verkleed meisje; dan die wel wat heel vèr gedreven flirt, die hij plotseling was ontvlucht, juist toen zij doodelijk verliefd op hem was geworden; dan dat huwelijk uit berekening, neen uit spijt en wrok, dat daarop was gevolgd; dan de nu schuldige hervatting in den afgeloopen zomer van dien tijdelijk afgebroken minnehandel, en .. de ellendige hoogst ernstige gevolgen daarvan die haar nu handen en voeten gebonden zou overleveren aan een woest echtgenoot. Woest en grof was hij tot nu toe wel niet tegen over háár geweest, integendeel. maar zij had hem dikwijls tegenover anderen erg ruw zien optreden en zij wist heel goed zijn principes, en dat hij meermalen had gezegd:

»Een slechte een zedelooze vrouw! Wel, die moet een-

De Memorie van Antwoord

OP DE

Indische Begrooting voor 1903.

Tot mijne groote voldoening kan ik verklaren, dat de leiding van dit staatsstuk, van dit eerste optreden van den Minister van Koloniën Idenburg, op mij een hoogst gunstigen indruk heeft gemaakt, en mij de gegronde hoop doet voeden, dat deze Minister, met al de kracht die in hem is, zal medewerken tot het bevorderen van de belangen van onze koloniën, hetgeen vooral door de Vereeniging „Oost en West" en dit Koloniaal Weekblad, dat juist de bevordering van die belangen in zijn vaandel schrijft, ten hoogste moet worden gewaardeerd.

De Minister verheugt zich over de welwillendheid, waarmede vrij algemeen zijn optreden werd vernomen.

Die welwillendheid is dan ook waarlijk vrij algemeen geweest in de Nederlandsche bladen, alhoewel ook die zich niet ontveinsden, dat de Minister zich een zware taak — ik hoop niet àl te zware taak — heeft op de schouders gelegd; en zijne vorige positie als kapitein der genie O.-I. leger tegenover de drie Excellentiën in Indië, als: den Gouverneur-Generaal, den Legercommandant en den Luit.-Generaal van Heutz, zijne eigenaardige bezwaren heeft, die echter wel met takt zullen te overwinnen zijn.

Voorts werd er op gewezen dat de Minister zich moest voorbereiden op oppositie; de teekenen daarvan zijn reeds aanwezig en zullen bij de behandeling van de begrooting nog wel duidelijker uitkomen.

Welnu, daarop zal de Minister al wel dadelijk zijn bedacht geweest, en naar zijn beste vermogen zich daartegen wapenen. Un homme averti en vaut deux.

De toon van de Indische dagbladen is over het algemeen minder welwillend; van sommige zelfs bepaald onwelwillend geweest. Wellicht hebben die bladen het àl te fraai, àl te buitengewoon gevonden die plotselinge promotie van een subaltern Indisch officier tot Excellentie, tot Raadsman van de Kroon.

Maar, beter benijd dan beklaagd. En, de vraag geldt hier niet: wat men geweest is, maar wel wat men *is*, en niemand twijfelt er voorzeker een oogenblik aan of de Minister zal met alle toewijding zich zoodra mogelijk op de hoogte stellen van zijn hoogst gewichtigen en omvangrijken werkkring.

Toen mr. de Meester, iemand die nog nooit in Indië was geweest, optrad als Vice-President van den Raad van Indië, en daarna ook de persoonlijk totaal met Indië onbekende generaal Rooseboom als Gouverneur-Generaal, was een ieder verbaasd, en zuchtte men: Hoe zal dat wel gaan? Welnu, nog uit niets is gebleken, dat die persoonlijke onbekendheid met Indië van die twee hoogste staatsdienaren van bizonder nadeeligen invloed is geweest.

Waarom zou dan ook een kundig, actief en intelligent officier niet een bruikbaar Minister kunnen blijken?

Ik hoop het dan ook van harte, en voorzeker zal het den Minister Idenburg, die reeds als Kamerlid heeft bewezen een verdienstelijk en handig debater te zijn, niet aan ijver en toewijding ontbreken.

Het doel der Kamerleden zal dan ook, naar ik hoop, niet zijn den nieuwen Minister te kwellen en hem het leven onmogelijk te maken, zooals indertijd het Kamerlid Keuchenius, die, vergetende het spreekwoord: „Tel brille au second rang qui s'éclipse au premier", als Kamerlid een ware Minister-Fresser was, en later, zelf als Minister, een treurig fiasco maakte, maar wel om den Minister te steunen in zijne moeitevolle taak, tot heil van onze koloniën!

Met bizondere ingenomenheid las ik de verzekeringen van den Minister, dat geen zucht tot onnoodige uitbreiding van gezag hem zal leiden, maar hij het wel als plicht zal beschouwen, om aan grove misstanden een einde te maken (op deze belofte kom ik weldra terug) en ons gezag te handhaven in streken, die onze souvereiniteit erkennen.

De Minister acht het plichtmatig, reeds in vredestijd de noodige maatregelen te nemen tot verdediging van ons gezag in den O.-I. Archipel, tegen een buitenlandschen vijand.

Dit doet mij hopen, dat — in verband met die verdediging — dan ook de zetel, niet van den Gouverneur-Generaal, die meest te Buitenzorg of Tjipannas resideert, maar van de geheele Indische Regeering zoodra mogelijk zal worden overgebracht, van het absoluut niet met goed succes te verdedigen Weltevreden, nabij Batavia, naar onze centraal-stelling in de Preanger-hoogvlakte.

Nu kan elke, op onze schoone kolonie, speciaal Java, beluste B. V. met een coup de main zich meester maken van Batavia en Weltevreden. Te Weltevreden vindt hij dan al wat van zijn gading is. Al de archieven van de departementen van Oorlog en Marine, en wat meer zegt: de prachtige overzichts- en detailkaarten van het Topografisch Bureau, het welvoorziene artillerie-magazijn, mitsgaders — de dubbeltjes in 's lands kas. Eenmaal in het bezit van al dat begeerlijks en nog veel meer, zal die B. V. onze troepen zich wel heel rustig laten blijven concentreeren in de centraal-stelling nabij Tjimahi, overtuigd, dat die dan ook wel van zelf in zijn handen zal vallen; vooral, wanneer hij de voornaamste havens aan Java's Noord- en Zuid-kust bezet houdt.

Die het doel wil, moet ook de middelen willen!

En wil men Java waarlijk verdedigen, zoo goed mogelijk verdedigen, dan moet ook ongetwijfeld reeds in tijd van vrede, de zetel der Regeering worden overgebracht naar de Preanger, en niet daarmede uit verkeerd begrepen zuinigheid worden gewacht tot het wellicht te laat is, en daarmede dan ook de vele millioenen, nu reeds uitgegeven ten behoeve van die verdediging, totaal nutteloos weggeworpen zullen blijken.

De Minister erkent ten volle, dat de mindere welvaart van de Indische bevolking evenzeer als die van de lagere klasse der Europeesche maatschappij de aandacht vordert. Dit doet verwachten, dat middelen zullen worden beraamd om aan al die ellende tegemoet te komen.

De Minister vereenigt zich met hetgeen in het Voorloopig Verslag is aangevoerd over de waarde van de adviezen en voorstellen van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal in zaken betreffende de defensie, en acht hij het zelfs van groot belang, dat, nu eenmaal die defensie op den voorgrond trad, de Regeering in Indië wordt gevoerd door een Gouverneur-Generaal, die, als zelf oud-opperofficier ter zake volkomen deskundig is, doch geeft dit z. i. geen grond tot twijfel, of hij, Minister, wel tegenover dien Gouverneur-Generaal zijn zelfstandigheid zal kunnen bewaren in militaire zaken.

Ook hier hoop ik van harte het beste. Het is en blijft voor den Minister Idenburg een lastige kwestie, waar hij zich evenwel naar ik vertrouw met takt doorheen zal weten te slaan.

Ik herhaal: het geldt niet hier de vraag wat men *geweest is*, maar wel wat men *is*.

De heer Idenburg is nu Minister van Koloniën, als zoodanig daartoe bekwaam geacht door, en vereerd met het vertrouwen van onze Koningin. Als zoodanig, als Raadgever van de Kroon, staat hij dus nu boven den Gouverneur-Generaal, dien hij van instructiën zal hebben te voorzien, hetzij namens H. M. de Koningin, hetzij zelfstandig, en aan *die* instructiën zal de Gouverneur-Generaal zich hebben te onderwerpen en zich daarnaar te voegen, zonder morren.

Se soumettre ou — se démettre.

Een middenweg bestaat er niet.

De kwestiën rakende de comptabiliteit wenscht de Minister uit te stellen tot later, en in verband daarmede dan ook de beantwoording van de door den heer van Kol ingediende en aan het voorloopig verslag toegevoegde belangrijke nota.

Alles kan ook niet op eenmaal geschieden, en naar ik vermoed zal de Minister ook nà dezen nog wel menige vraag, menige interpellatie te beantwoorden hebben van den heer van Kol, die nu, vooral na zijn hoogstbelangrijke reis door den O.-I. Archipel, den Minister nog wel genoeg fil à retordre zal geven!

Ik hoop evenwel, dat de ervaren, ijverige en hoogst intelligente heer van Kol zijne talenten in de Kamer zal willen aanwenden, in het welbegrepen belang van onze koloniën, en tot bevordering dáárvan; niet om zoo mogelijk den Minister het leven lastig te maken of in een tournooi van welsprekendheid te overtreffen en te verslaan. Waar het geldt het heil van onze koloniën, daar moet ook dat heil op den voorgrond staan, en alle partijschappen, of eventueele animositeiten, — als die mochten bestaan — daarvoor wijken.

Met heel veel instemming las ik dat het artikel van mijn hooggeachten vriend, den kolonel W. C. Nieuwenhuyzen, in de Indische Gids van Juni ll. de aandacht van den Minister heeft getrokken, en ook hij van oordeel is, dat het niet wenschelijk is, goederen, die in Indië van even goede hoedanigheid en tot billijken prijs te verkrijgen zijn, uit Nederland te ontbieden.

Zeer juist. De Minister van Koloniën stelle de belangen van Indië en de Indische industrieelen boven die van de Nederlandsche leveranciers, die toch reeds duizenden en duizenden aan die Indische leveringen hebben verdiend. Voor jaren werd letterlijk al het in Indië benoodigde uit Nederland ontboden, en dat nog wel, ten gevalle van de heeren leveranciers alhier, twee jaar te voren, twee jaar vóór dat die geëischte artikelen benoodigd waren.

Met dusdanige eischen zijn duizenden en honderdduizenden letterlijk verknoeid en weggeworpen; en somwijlen artikelen geleverd, die in het geheel niet meer te gebruiken waren; o. a. voor een groote waarde aan dure Ackermans verven tot het kleuren der topografische kaarten, toen die kaarten in 't geheel niet meer gekleurd werden, maar ter fotografische reproductie, alleen in het zwart geteekend!

En dan die uitzendingen van artikelen, die alhoewel in Amsterdam door de permanente keuringscommissie goedgekeurd, bij aankomst in Indië als totaal onbruikbaar moesten worden afgekeurd. Daarvan zoude ik curieuse bewijzen kunnen aanhalen, doch dit zoude mij te ver voeren, en ligt buiten het doel van deze mijne bespreking. = Wellicht een volgende keer.

Maar juist door dat onoordeelkundig beheer, door slechte comptabiliteit tonnen goud, zoo al geen millioenen zijn, en naar men beweert nog steeds worden verspild, zijn er helaas dikwerf geen fondsen beschikbaar, voor werkelijk urgente en dringend noodige uitgaven. En dit behoort zoodra doenlijk op afdoende wijze te veranderen.

De Minister, alhoewel erkennende dat de staats-exploitatie van spoorwegen voordeel aanbiedt, wil daarvan evenwel in de koloniën geen vasten regel maken, en juich ik ook gaarne toe, dat de Minister als de gelegenheid zich voordoet elk geval afzonderlijk zal willen beoordeelen.

De Inlandsche bevolking van Java en Madoera wier economische toestand zeker niet gunstig kan genoemd worden, (ik zou zelfs durven beweren diep treurig en hoogst ongunstig) heeft buitengewone hulp noodig getuigt Minister Idenburg.

Ik heb er ook geen oogenblik aan getwijfeld, of zijne Excellentie, zou van deze treurige waarheid dien doordrongen zijn, en zie ik met de meeste belangstelling de gevolgen van die erkenning te gemoet: vooral, nu de Minister verklaart, dat het hier niet zoozeer geldt het voorzien in een tijdelijken nood, als wel het afdoend verbeteren van den algeheelen economischen toestand.

Volmaakt mijn idée.

Tijdelijke maatregelen helpen weinig of niet, en ook daarop werd in het, in „Het Vaderland" onlangs opgenomen stuk: Wat het zwaarste is moet ook het zwaarste wegen, gewezen, dat het niet voldoende is nu en dan eens een weinig beduidende collecte te houden, voor die arme Javanen, maar dat er, goïnspireerd door het nobele voorbeeld van Hare Majesteit onze geliefde Koningin die onlangs nog voor den noodlijdenden Javaan een som schonk van f 5000, waarbij de Koningin Moeder f 1000 voegde, terwijl de heeren Cremer, Jansen, Nienhuijs en van den Honert alleen daartoe reeds te samen brachten niet minder dan f 12.500, een permanent Comité van Weldadigheid behoorde te worden opgericht.

Bij de vermelding daarvan zeide de schrijver van voormeld artikel het navolgende:

„Een verblijdend, maar voor de rijke Indische gasten in den Haag te meer beschamend voorbeeld:

Wat heeft de door Oost en West, naar aanleiding der ontzettende tijdingen van nood der Javasche bevolking, voor eenige maanden met behulp van een aanzienlijk aantal Dames gehouden collecte opgebracht? Met heel veel moeite enkele duizende guldens, hier in den Haag, waar een Barnum in enkele dagen duizenden en duizenden wegsleepte, en in enkele weken honderdduizenden werden bijeengebracht voor de Boeren in Z. Afrika die, hoe sympathiek ook, ons in allen gevalle niet zóó na staan als de Javanen, aan wie vele zeer vele inwoners van den Haag, hun fortuin en welstand te danken hebben" enz.

Ik ben het volmaakt daarmede eens, en zoude het dan ook een weldaad vinden, wanneer hier werd opgericht een Permanent fonds van ondersteuning voor den noodlijdenden Javaan, met vaste geregelde jaarlijksche bijdragen. Veel handen maken licht werk. En Java, ik herhaal het, kan alleen worden behouden door rechtvaardigheid en menschlievendheid; dit zeide reeds Multatuli. Daarop wijs ik telkemale weder. Dit kan, dunkt mij, niet genoeg worden herhaald opdat het goed dringe, in de overtuiging van allen, die het wel meenen met onze bruine broederen en zusteren, daar ginds in het verre Oosten.

Ten slotte noteer ik gaarne, dat de Minister getuigde:

„Het oordeel van sommige leden, die den toe-„stand der indische finantiën niet onbevredigd, „(onbevredigend) achten, wil ik gaarne onderschrijven.

Gelukkig! En hiermede eindig ik voor dit maal.

All's well that ends well!

den Haag, 13 November 1902.

v. V.

---

*vondig worden neergeschoten, net als een dollen hond!

Haar teere lichaam beefde onder haar cape, en zij snikte zelfs bijna hoorbaar, toen zij zich het voorgevallene van den vorigen avond te binnen bracht.

Hoe haar aangebeden Lovell haar in het gezicht had uitgelachen, op haar voorstel, om samen te vluchten, en toen zij van haar achtenswaardigen echtgenoot sprak, had uitgeroepen: Maar waarom heb je dan dien braven man zoo geheel vrijwillig bedrogen?

Heb ik u opgezocht of gij mij?

En zij was niet eens verontwaardigd geworden, maar had deemoedig zijn sarcasme en zijn minachting aanvaard; begrijpende, dat bij Ralph, voor haar nooit liefde had bestaan, en zij voor hem hoogstens een caprice, was geweest.

Tegen twaalf uur kwam het bootje in de nabijheid van Port-Louis, haar gevangenis dacht zij. Ja zij scheen zich eene tot levenslangen dwangarbeid veroordeelde misdadigster met een geheel verwoest leven. De priester, die zijne gebeden had gelezen, kwam nu naar boven, en zei: Werkelijk Mevrouwtje, U, bent héél onvoorzichtig! De regen heeft uw mantel geheel doorweekt, en de wind uwe oogen rood gemaakt, alsof ge geweend hadt. Ik moet U dan ook wel beknorren, ook uit naam van uw man. Voor het eerst van zijn leven, zoo lang ik hem ken, zal Magorree dit jaar niet kunnen tegenwoordig zijn bij de aanstaande groote processie; als hij zich ten minste niet erg haast, want, aanstaande Zondag heeft het plaats.

(*Wordt vervolgd*).

WEEKOVERZICHT.

Wanneer men ons vroeg op welk gedeelte van den aardbol thans de belangrijkste politieke actie op koloniaal gebied wordt gedreven, dan zouden wij wel durven antwoorden: aan de kusten van de Middellandsche en de Roode Zee. De groote strijd om de heerschappij over deze wateren, sedert de weg naar Azië daarheen werd verlegd zoo aanmerkelijk verscherpt, is thans gekomen in een stadium waarin ieder voorval tot de ernstigste complicatie's kan leiden. Het is met dezen strijd gegaan als met een voorzichtig gespeelde partij schaak. Eerst heeft men eenige pionnen laten uitloopen, enkele stukken naar belangrijke punten van het bord vooruitgeschoven, alles nog zonder in het spel van de tegenpartij in te grijpen. Maar nu zijn die voorbereidingen afgeloopen en bij de zetten, die nu zullen komen, moeten er stukken vallen. Het hardst is zeker gewerkt door Frankrijk. Zoowel in eigen land als op het eiland Corsica heeft men zich op alles voorbereid en is toen zich gaan versterken aan de overzijde. Algiers werd het centrum van de zich meer en meer uitbreidende Fransche heerschappij. In het Oosten werd een hoogst gewichtig steunpunt voor de Fransche positie gevonden in Bizerte en nu moet in het Westen een dergelijke flankpost worden ingenomen. Op den duur kan die nergens anders komen dan aan de kust van Marokko tegenover Gibraltar, aan de andere zuil van Hercules. Het streven van Frankrijk naar dat doel bracht mee een buitengewone belangstelling in de zaken van het Sultanaat van Marokko.

De vrees van de Engelschen voor een zoo geduchten overbuur van Gibraltar, maakte dat ook van die zijde al het mogelijke werd gedaan om vasten voet in Marokko te krijgen. In dien stand van zaken was het troebel worden van de Marokkaansche wateren het sein voor beide partijen om zich te haasten daarin met vollen ijver de netten uit te werpen. Het is echter geen gemakkelijk ding, noch voor de Engelschen, noch voor de Franschen om eenige vooruitgang in hun Moorsche politiek te brengen. Het land heeft eigenlijk geen geregeld bestuur, wordt bewoond door uiterst fanatieke en krijgshaftige Bedouinen-stammen, die wel onderlinge vijandschap gestadig op het kookpunt houden, maar ongetwijfeld gezamenlijk front zouden maken tegen buitenlandsche indringers en geholpen door het terrein en het klimaat geduchte tegenstanders voor iederen usurpator zouden zijn. Door hunne feitelijke onafhankelijkheid van den Sultan te Fez is het gewone middel om de verovering van het land te beginnen met het onder invloed brengen van vorst en hofkring hier niet uitvoerbaar en al kan men nu aannemen dat de Engelschen den meesten invloed bij den Sultan hebben weten te verwerven, daaruit volgt toch niet dat zij hier de overwinning zullen wegdragen. Intusschen bereikten de Franschen hun doel van de algeheele omsingeling van Marokko aan de landzijde. Hier dreigen dus verwikkelingen.

Terwijl de langzame verengelsching van Egypte systematisch wordt doorgezet, werken de Britten ook gestadig voort aan hunne plannen ten opzichte van Arabië. Alleen de Oostkust van de Roode Zee is thans nog buiten hun contrôle, de kleine stukjes Italiaansch protectoraat buiten rekening gelaten. Nu is het zeer goed door de Engelschen ingezien, dat directe heerschappij over die Arabische kusten niet te verkrijgen is en dat er dus iets anders op moest worden gevonden. Midden in den Transvaalschen oorlog heeft zich de gelegenheid om een slag te slaan voorgedaan, en, hoe benard men ook door de Zuid-Afrikaansche quaestie mocht zijn, men heeft niet verzuimd van die gelegenheid gebruik te maken. Het was de groote beweging onder de voornaamste en meest geduchte Arabische stammen om onafhankelijk te worden van den Sultan te Konstantinopel. Deze beweging, in een opstand voortgezet, gaat nog steeds voort en meer dan eens wezen wij er reeds op, dat hier een hoogst ernstig gevaar voor het Turksche rijk dreigt, daar immers de kracht van de Turksche heerschappij voornamelijk ligt in het bezit van Arabië en van de heilige steden. Engeland moet nu van den beginne af dien Arabischen opstand ondersteund hebben met geld en met wapenen en van plan zijn mede te werken tot de stichting van een onafhankelijk Arabisch rijk, natuurlijk onder Engelsch protectoraat, althans met een voor Engeland voordeelig verdrag. In de lijn van deze politiek ligt het natuurlijk zoo zorgvuldig mogelijk alle Turksche kracht in die streken te fnuiken en zooveel mogelijk zich te dringen in de plaats daar vroeger door de Turken ingenomen. Vandaar het nemen van maatregelen tegen de zeerooverijen in de Roode Zee. Daarnaast het gewelddadig optreden aan de grenzen van het protectoraat Aden. Het merkwaardigste van alles is nog wel de handige manier waarop de Engelschen ook de Italianen, die zoo goed als geen belangen in deze streken hebben, aan het werk hebben gezet om voor hen de kastanjes uit het vuur te halen.

Het is nu intusschen de groote vraag of het plan van Engeland niet een te groote bedreiging is tegen alle volken, die belang hebben in het Oosten en in de Mokammedaansche wereld in het bijzonder. En zeker mag men zeggen, dat de Engelschen op de meest onverzettelijke tegenwerking kunnen rekenen. Dus waarschijnlijk ook hier ernstige moeielijkheden in het vooruitzicht.

Met eenige verrassing zal men de plotselinge wending van de Venezolaansche revolutie hebben vernomen. Scheen het nog kort geleden zoo goed als zeker, dat de opstand die nu reeds ruim twee jaar, woedde ook nog wel een paar jaar zou kunnen voortduren, daarin is nu een groote verandering gekomen door de vlucht van de leiders, die den wijk namen op Curaçao. Het is natuurlijk een geheel onverschillige zaak wie en welke partij gedurende een zeker aantal maanden de regeering van Venezuela voert. De een zal wel even ellendig zijn als de ander. Maar Vrede is toch altijd te verkiezen boven aanhoudenden en in dit geval ook bloedigen burgertwist.

Bij de inhuldiging van het nieuwe gebouw van de kamer van koophandel te New-York, zeide de president der Vereenigde Staten 's avonds aan het banket: Amerika toont door zijn houding tegenover Cuba en China zijn verlangen om de zwakke volkeren in staat te stellen zich zelf te regeeren en het zal alles doen wat het kan om ze te helpen! Dien zelfden dag kon de minister van buitenlandsche zaken van diezelfde republiek verklaren, dat hij den tegenstand van den kleinen staat Columbia tegen de Amerikaansche plannen voor het Panama-kanaal zoo goed als gefnuikt had.

Door het **Ned. Sub-comité voor zieke en behoeftige inlanders in de residentie Semarang** is tot en met heden ontvangen aan bijdragen in contanten en op inschrijvingsbilletten:

Bedrag vorige opgave f 14066.50; H. G. L. f 500, S. A. C. D. v. H. f 10, S. f 600, H. Z. f 10, E. v. D. f 10, Ada f 145, E. J. J. H. R. f 100, L. M. B. v. d. G. v. D. f 20, G. A. S. f 5, I. C. B. t. W. f 25, S. L. V. f 25, J. B. H. f 10, P. J. v. H. f 100, C. v. d. B. d'O. f 25, allen te 's Hage; J. E. H. Leiden f 10. L. A. G. Scheveningen f 25, v. d. S. f 2.50, W. f 5, B. 2.50, F. E. L. f 2.50, D. J. R. f 2.50, v. d. B. f 1, E. f 2.50, M. f 2.50, Prof. d. L. en anderen f 250, v. S. f 2.50, C. S. f 1, M. E. B. f 5, M. H. J. v. S. f 5, W. J. f 1, F. A. F. C. W. f 2.50, v. H. f 2.50, v. O. f 2.50, M. A. A. f 1, A. W. M. f 2, G. v. A. f 1, H. d. B. f 1, v. P. f 1, A. S. f 1, J. d. G. f 1. v. D. f 1, S. H. T. f 1, Bintang f 1.19, allen te Utrecht, F. C. S. Surrey f 100, W. L. V. f 100, H. f 50, te Hilversum; G. v. H. Arnhem f 5, v. B. Apeldoorn f 1, J. S. B. Ginneken f 5, J. E. V. f 50, H. C. V. f 50, te Amsterdam, J. H. F. v. d. P. C. d. G. f 25. D. v. T. F. v. d. P. f 10, te Zeist, C. J. B. f 10, W. d. V. d. V. f 10, te Heemstede, J. W. H. C. Apeldoorn f 5, G. E. v. D. J. te Schönberg f 10, A. Z. Rotterdam f 60. Totaal f 16481.69.

Voor jaarlijksche bijdragen werd ingeschreven door: Bedrag vorige opgave f 344. I. C. B. t. W. 's-Hage f 10, C. v. V. Leiden f 10. Totaal f 364.

's Hage, 18 November 1902.

De Penningmeester,

J. A. v. d. LOEFF.

Oost-Indische berichten.

Sedert de huwelijksfeesten onzer Koningin wordt te **Pekalongan** jaarlijksch een **pasar malem** gehouden, *dit* jaar gebeurde het op 11, 12 en 13 October.

Dadelijk na het binnenkomen der laatste trams van *Semarang* en *Tegal*, die honderden belangstellenden aanvoerden, werd de markt „geopend". Voorafgegaan door de traditioneele *Kedawangans* met inlandsche en europeesche muziek er achter, zette de stoet zich in beweging.

Aan het hoofd de resident, geëscorteerd door zijn staf van Europeesche en inlandsche bestuurs-ambtenaren en feest-commissarissen en gevolgd door nagenoeg alle europeesche ingezetenen der hoofdplaats en van de omstreken, — vooral ook vele dames en heeren van de omliggende fabrieken, onmiddellijk daarachter gesloten door een onafzienbare menigte van Inlanders, Chineezen en Arabieren. — Een *fancy fair*, bij die gelegenheid gehouden ten bate van het *algemeene armenfonds* bracht pl. m. f 500.— op.

Algemeen werd geroemd de eenig-mooie uitstalling van sierpotten van aardewerk van den heer *A. A. Poublon* te *Dôrâ* in de meest artistieke genres en kleuren. „Met welgevallen," — aldus de berichtgever der *Semarang-Courant*, — „rustte het oog op deze inderdaad fraaie collectie van producten eener nieuwe industrie die groote verwachtingen rechtvaardigt. — Waar eerstelingen reeds een ieders bewondering en goedkeuring mochten wegdragen, zooals hier het geval is geweest, zullen de latere producten ongetwijfeld mettertijd een vermaardheid verwerven. — Reeds vóór de opening van de pasar malem waren de uitgestalde voorwerpen uitverkocht en regende het gedurende de pasardagen van nabestellingen.

De jeugdige ondernemer heeft alle eer van zijn scheppingen en is het succes door hem behaald ten volle verdiend. Er waren bloempotten — piéces de millieu — hoornen des overvloeds — bloemenhangers — vazen — pullen — urnen — bloembakken — muurpotten, alle even sierlijk van vorm en kleur — niet schel en scherp zooals men vaak in de grootste uitstallingen aantreft, doch zacht en zinnenstreelend in teints, geheel overeenstemmend met het genre, terwijl de prijs tot een ieders verwondering zeer laag was gesteld. Er waren vazen van ruim 1 Meter hoog met boetseerwerk, niet opgelegd, doch goed doorbakken, evenals de potten zelf van f 10 het paar, bloempotten met ornamentwerk op voetstuk van f 5 het paar, bloembakken van f 2 het paar, bloemhangers op het oog niet te onderscheiden van bronzen voorwerpen van f 3 en f 5 het paar; bloempotten in schelpvorm etc. etc. en wat vooral een groot voordeel geeft, de kleuren zijn wasch echt zooals de ondernemer ten aanschouwe van velen bewees door de potten te doen afwasschen en boenen. Den heer Poublon heil met deze nieuwe industrie. Een ieder die met inlanders heeft gewerkt, beseft welke volharding er noodig is geweest om tot dergelijke resultaten te komen.

In de inlandsche inzendingen van kunstnijverheid was duidelijk eenige vooruitgang waar te nemen. Het houtsnijwerk uit de districten Tirto en Wonopringo was het bezien overwaard. Neemt men hierbij in aanmerking de gebrekkige werktuigen en opleiding van de makers, dan verbaast men zich over de handigheid aan den dag gelegd. Kadjen gaf eenige fraaie brokstukken van steenhouwkunst, als inlandsche grafpaaltjes, rijstblokken, sambelbakken, zelfs bladen voor knaapjes, terwijl de talie gebang waarvan enkele strengen als monsters waren tentoongesteld, meer aandacht verdiende dan er aan geschonken is geworden. Dit touw toch, geslagen uit den stengel van het blad van de gebang overtreft het manilla touw in sterkte, bij uiterst lagen prijs.

Doro prijkte met groote partijen tabak voor de inlandsche markt, van uitstekende kwaliteit.

Kedoeng Woenie gaf de reeds bekende stagèus ten beste, alsmede uit de hand geweven slendangs en kains, waarvan groote export plaats heeft naar verscheidene omliggende gewesten.

Het was de tegenwoordige resident van *Pekalongan*, de heer *H. E. Steinmetz*, die deze jaarmarkten invoerde. Deze consciencieuse hoofdambtenaar legde ten allen tijde warme belangstelling voor de inlandsche bevolking aan den dag en wij verheugen er ons dan ook van harte over, dat de Regeering hem onlangs benoemde tot Voorzitter van de Hoofdcommissie, die een onderzoek zal hebben in te stellen naar den economischen toestand der bevolking op Java.

*
* *

De afdeeling *Buitenzorg* der *Vereeniging „Ooftteelt"* zal op 25 en 26 December a. s. een **derde vruchtententoonstelling** houden.

Terwijl de vorige maal, — Februari 1901, — de aandacht meer bepaaldelijk op enkele vruchtensoorten gericht was en in verband daarmede slechts een klein aantal voor bekroning met geldprijzen in aanmerking kwam, zullen thans, — gelijk in December 1899 het geval was, vrij wel alle te verwachten soorten geldprijzen kunnen verwerven. — Natuurlijk bestaat ook gelegenheid tot uitzending „buiten mededinging", waarvoor *diploma's* kunnen worden gegeven.

Er zal weer gelegenheid zijn om van het tentoongestelde te koopen; de vorige keeren werd daarvan een zeer ruim gebruik gemaakt.

Behalve vruchten zullen ook stropen, geleien en dergelijke vruchtenbereidingen gevraagd worden; het *hoofdbestuur* der vereeniging looft voor deze rubriek prijzen uit.

Een andere nieuwigheid is een verloting van *tjangkokans* van goede vruchtboomen, waaraan uitsluitend inlandsche bezoekers, tegen zeer geringe betaling, kunnen deelnemen.

*
* *

De *Bodjonegoro'sche* correspondent schreef:

In geen vijf maanden haast is hier regen gevallen, en daaronder lijdt zeer de bevolking der desa's van Kepoh Kidoel, behoorende tot het zoo waterarm district Pellem. De assistent-wedono van Kepoh Kidoel, die dezer dagen een familielid uithuwelijkte en daarvoor een feest gaf, wist niet hoe aan drinkwater te komen voor zijn circa 100 gasten, want alle putten, bronnen en wellen waren opgedroogd en het weinige vocht wat hij machtig kon worden geleek modder, was in één woord ondrinkbaar. Er was wijn, bier en mineraalwater „ingeslagen", doch van het laatste niet voldoende voor zooveel menschen. Ten einde raad werden in eenige desa's ettelijke dozijnen *degans* opgekocht en konden de gasten alzoo met klapperwater dineeren en soupeeren. Door de goede zorgen van den regent werd eenigen tijd geleden op Kepoh Kidoel in de nabijheid van de missigit een put gegraven tot een diepte van 17½ el, voor dat werk f 500 beschikbaar gesteld en leverde die put steeds voldoend water voor een 4tal desa's maar dit jaar is het er treurig, wij beleven dan ook een ongekend lange droogte. De regent, die waarlijk hart heeft voor de bevolking, wil nu uit de missigitkas gelden verstrekken voor de watervoorziening in meerbedoeld onderdistrict op de een of andere wijze, waarschijnlijk dat de bestaande put bij de missigit hier, waaruit zeker wel eens 3000 picols water daags geschept worden zonder dat ze droog of leeg loopt.

Maar de regens zullen nu wel niet lang meer uitblijven.

Ook **Batavia** lijdt aan **watersnood**. De putten zijn er opgedroogd en het aantal hydrauten blijkt niet voldoende te wezen; de waterdragers vragen voor een pikoelan (mandoraalt) artesisch water reeds 5 cents tegen één cent vroeger. Deze prijsverhooging houdt verband met den tijd, dien de wachten eer zij hun petroleumblikken gevuld kunnen krijgen; het is geen ongewoon gezicht, een tiental waterdragers bij een hydraut te zien, geduldig op elkâär wachtend tot het dunne waterstraaltje dat den hydraut verlaat en soms voor eenigen tijd geheel weg blijft, de blikken heeft gevuld.

West-Indische Berichten.

Sint Martin. — Beter dan op *Saba* zal op dit eiland kultuur mogelijk zijn. De plantengroei wijst ook hier op een voldoende gemiddelde vochtigheid en de vlakten zijn uitgebreid genoeg. Te geschikter zal de bodem voor verschillende kulturen wezen, omdat het neerdalende water zich verzamelt in de dalen die zelfs in droge jaren vocht bevatten. Hier en daar bevinden zich bronnen, en stroomen beekjes welke steeds water blijven geven.

De hoofdplaats, Philipsburg, heeft een vrij net voorkomen, vooral in vergelijking met *Marigot* op het Fransche gedeelte 1). Ook zijn de wegen op ons gebied beter en in 't algemeen maakte alles in onze kolonie een aangenameren indruk op Professar Went, met uitzondering van enkele fraaie weilanden op het Fransche gedeelte dicht bij Marigot.

Konden op landbouwgebied ook hier weer meestal dezelfde opmerkingen gemaakt worden, die voor de andere eilanden gelden, een tweetal ondernemingen van éénzelfden eigenaar, welke zeer goed beheerd en onderhouden worden, maakte een gunstige uitzondering en gaven een alleszins bevredigenden indruk.

Op deze ondernemingen zag de heer Went verschillende goed staande aanplantingen die bemest werden, en mooie grasvelden, zoowel van Guineagras, dat er van zelf groeit, als van Paragras dat opzettelijk gekweekt wordt. Prachtige kudden vee loopen er dan ook op St. Martin rond. De melk der koeien wordt daar tot boter verwerkt op meer moderne wijze, dan hij nog ergens in West-Indië aantrof. De verkregen boter wordt gezouten en in blikken uitgevoerd naar de omliggende eilanden.

In verband met de op Curaçao verspreide meening, merkt de Hoogleeraar op, dat boter, op de Antillen gemaakt, nooit langer dan enkele dagen goed blijft, is hetgeen op St. Martin geschiedt zeer belangrijk.

St. Martin bezit ook zoutpannen. 't Gewonnen zout gaat voornamelijk naar Guadeloupe waar het dient, om visch te zouten. Als de bevolking van St. Martin een beetje meer energie toonde, zegt de heer Went, zou dit natuurlijk even goed in de kolonie kunnen geschieden.

Met de noodige belangstelling en ondernemingsgeest zou dus ook van St. Martin heel wat meer te maken zijn.

Uit alles wat Professor Went heeft waargenomen en opgemerkt, besluit hij, dat, hoewel de landbouwtoestanden in de kolonie Curaçao veel te wenschen laten, het zeer goed anders kan zijn.

Willen deze anders worden, dan zal in de eerste plaats noodig zijn, verspreiden van landbouwkennis onder de bevolking en het scheppen van de mogelijkheid voor het gouvernement en voor de planters om deskundig advies te verwerven. Ten einde daartoe te geraken, heeft de Hoogleeraar een algemeen plan uiteengezet voor het verkrijgen van wetenschappelijke voorlichting van den landbouw in West-Indië, welk plan wij vroeger reeds mededeelden.

Alles zal echter meent de heer Went, afhankelijk zijn van goede ambtenaren, die begrijpen, dat zij nog iets anders te doen hebben, dan bureauwerk te verrichten. Moeten de Gouverneurs en gezaghebbers hierin voorgaan, — tot nu toe scheen hun belangstelling voor den landbouw niet heel groot, — ook de hoogere ambtenaren moeten meewerken. Wenschelijk zou 't daarom zijn voor deze steeds een keuze te doen tusschen diegenen, die een opleiding in Europa genoten hebben. Ook detachering van ambtenaren hetzij uit Nederland, hetzij uit Oost-Indië zou hij zeer in het belang van de kolonie achten.

Verder zal 't noodig zijn op verschillende eilanden maatregelen te nemen ten einde te weeg te brengen, dat de grond in handen komt van diegenen, die hem kunnen en willen bewerken, zoodat het braak liggen van het land zooveel mogelijk worde voorkomen.

Verbodsbepalingen zullen in het leven moeten worden geroepen, waardoor uitvoer van minderwaardige produkten onmogelijk wordt gemaakt. Ontwouding zal moeten worden tegen gegaan en aan den anderen kant de herbossching van kale berghellingen en van de omgeving der bronnen worden in de hand gewerkt. Het belastingstelsel zal zoodanig moeten worden geregeld, dat niet de landbouw in hoofdzaak belast wordt.

Een gemakkelijker verkrijgen van krediet voor den landbouw is noodig. Noodzakelijk zal ook zijn een onmiddelijke stoomvaartverbinding met de andere West-Indieën, die bezocht worden door de Europesche en Amerikaansche mailbooten.

Curaçao en de andere eilanden liggen nu te veel geïsoleerd en aan zich zelven overgelaten. De afvoer van produkten is moeilijk en kostbaar, terwijl zulke, die aan spoedig bederf onderhevig zijn, in het geheel niet uitgevoerd kunnen worden.

Wij hebben getracht een overzicht te geven van het zeer belangrijk en nauwgezet rapport door den Hoogleeraar uitgebracht zooveel mogelijk met gebruikmaking der woorden van den schrijver zelf. Konden wij niet in alle bizonderheden treden, wij hebben doen uitkomen waarop de aandacht vooral gevestigd, wat onderzocht werd, hoe de toestanden beoordeeld en welke verbeteringen noodig en mogelijk geacht werden.

De kritiek die de heer Went in zijn rapport uitoefent is wel eens scherp; maar men voelt, dat zij vaak juist is, men moet erkennen dat vele beschuldigingen met name wat betreft gebrek aan energie, ondernemingsgeest, kennis, meermalen gegrond zijn; toch rijst na 't lezen van 't rapport de vraag in ons op: zijn de bewoners der eilanden met al hun opgesomde fouten en tekortkomingen wel de hoofschuldigen?

Wat is er in een lange reeks van jaren wel gedaan, om energie aan te wakkeren, ondernemingsgeest te hulp te komen, noodige kennis te verspreiden, op fouten te wijzen?

Wanneer en door wien is in die mate belangstelling getoond, dat als terugslag een opgewekt leven moest ontstaan?

In de laatste jaren? Door het Nederlandsche volk, door de opeenvolgende regeeringen, door het kapitaal?

De beschuldigingen geuit over de eilanders zijn vaak meer aanklachten, gericht tot het gezag en de macht, die geen oog hadden voor de misstanden van tijden her, nu zoo klaar en duidelijk aangetoond en blootgelegd.

Bij al de verwaarloozing, geringschatting, te kortkoming aan belangstelling, gebrek aan waardeering moet men zich eerder verwonderen, dat de toestanden in en de achteruitgang van de kolonie Curaçao eigenlijk niet veel erger zijn.

Moge het rapport van Professor Went veel, heel veel er toe bijdragen, om een verandering ten goede te doen geboren worden.

Wij lezen in de *Amigoe di Curaçao:*

„Verschillende bladen in het Moederland hadden een krachtig woord gesproken, opdat de Regeering spoedig

1). St. Martin is ten deele Nederlandsch en ten deele Fransch.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 20 November 1902.

en afdoende hulp zou brengen aan onze koloniën. De heer Van Asch van Wijk hield een welsprekend pleidooi en eindelijk, eindelijk, daar werd een kommissie gezonden naar Curaçao. Twee heeren, prof Went en de heer Havelaar kwamen op 4 December 1901 met de *Oranje Nassau* onze haven binnen om hun onderzoek naar de oeconomische toestanden onzer eilanden te beginnen.

Hun rapport verscheen, de Hollandsche bladen spraken er al lang over en wij hier op Curaçao wisten nog van niets.

Het Koloniaal Bestuur had toch zeker evenveel recht om het rapport te ontvangen, als de pers van Nederland. Minstens hadden de exemplaren gelijktijdig met de bekendmaking in Holland naar hier moeten verzonden worden, opdat ons Bestuur het niet achterom maar rechtstreeks hadde te weten gekomen.

Maar wat is er geschiedt?

Het *Koloniaal Weekblad* heeft het rapport ontvangen, de *Nieuwe Rotterd. Courant* geeft er reeds den 15den Augustus een extract van — en nu schrijven wij reeds 4 October en nog is het verslag van Prof. Went niet in de Kolonie aangekomen."

Met genoegen lazen wij in de Surinaamsche bladen dat de verwachting vroeger door ons uitgesproken omtrent het oprichten van een gedenkteeken ter nagedachtenis van den Oud-Gouverneur van Asch van Wijck veel kans heeft verwezenlijkt te worden. Eenige heeren noodigen in de Couranten van Paramaribo belangstellenden uit een bespreking te houden over de wijze waarop daar gevolg aan gegeven kan worden.

De Surinaamsche bode schrijft omtrent dat plan het volgende:

„Met bizonder genoegen vestigen wij de attentie van onze lezers en van 't Surin. publiek in 't algemeen op de voorkomende oproeping van een 7-tal heeren — allen bijna inboorlingen — die 't initiatief hebben genomen voor een niet genoeg te prijzen daad.

In ons vorig nummer schreven wij aan 't adres van den huidigen gouverneur o. m.:

„Dit zij voor u een onderpand, dat het volk zijne „groote mannen hoogwaardeert" of zie!

De 7 mannen geven uiting aan de Vox populi, welke ook wij hebben over te brengen aan hen, die gaarne de wenschen willen kennen, om hunne schreden daarnaar te regelen.

Op! op Surin. Volk!! en geef onzinnig blijk, dat u de mannen, die uw geboorteland of de kolonie een goed hart toedroegen of dragen, lief heeft en hoogwaardeert.

Liefdebetoon kweekt aanhankelijkheid en werkt opbouwend."

In den laatsten tijd is men te Paramaribo wat meer dan vroeger er op uit, om van overheidswege te zorgen voor het onderhouden en schoonhouden der straten. Dat de inwoners daarbij mee moeten werken, spreekt van zelf en om hen nu daartoe min of meer te dwingen brengt de kommissaris van polite in het *Gouv. Adv. Blad.* een „Notificatie" in herinnering uit het jaar . . . 1848; waarin o. m. word bepaald, dat „Ieder erf heeft tot deszelfs last, het onderhouden der straat langs de geheele lengte of diepte van hetzelve en ter halve breedte van de straat, indien dezelve aan beide zijden van erven voorzien is, bijaldien echter het erf gelegen is aan den waterkant, aan eene Gracht of aan een Plein, zal het gedeelte der straat tot aan den kant van het tegenover liggend waterof plein ten zijnen laste komen."

Terecht schrijft de *Nieuwe Sur. Crt.* de volgende kanteekening bij de bepalingen uit de oude doos, zoo geheel in strijd met de moderne opvattingen omtrent de verplichtingen die de overheid in deze heeft.

„Niets is ons liever dan krachtige maatregelen om de straten der stad rein te houden. Want, inderdaad, er mankeert veel. Men zal ons echter moeten toegeven, dat een publicatie, notificatie, wet of anderszins, die in het jaar 1848 was vastgesteld — in een tijd toen de slavernij heerschte de Maatschappij dus heel anders was ingericht dan thans — thans geen dienst doen.

Ons dunkt, het ware verkiezelijker, die oude wet in te trekken en wat nieuws te geven, dat geheel overeenkomt met het leven, de toestanden en de localiteiten van onzen tijd. Of zouden de mannen van 1848 beter op de hoogte van hun tijd zijn geweest dan de hedendaagsche zijn met onzen tijd! . . . ."

Een verblijdend verschijnsel.

Te Batavia is opgericht eene Indische Vereeniging „Oost en West" waarvan de statuten nu door de Regeering zijn goedgekeurd.

Die vereeniging beoogt:

1e. Om de inlandsche kunst en nijverheid te bevorderen en tot meerdere ontwikkeling te brengen; en daardoor mede te werken tot de welvaart van Ned.-Indië;

2e. de banden wel Ned-Indie aan Nederland en West-Indie verbinden te versterken.

Uitmuntend! Volmaakt het doel van onze vereeniging „Oost en West."

Men ziet: Goed voorgaan doet goed volgen.

De Indische vereeniging wil haar doel trachten te bereiken door:

Het houden van tentoonstellingen het pogen om den inlandschen kunstenaren der vervaardigers van nijverbeids-voorwerpen den weg te vergemakkelijken tot afzet van het geproduceerde, zoowel in als buiten Indie. —

Volmaakt hetzelfde doel als ook door onze vereeniging wordt nagestreefd en waaraan ik ook reeds mijn eerste hoofdartikel wijdde, namelijk: de bevordering van de industrieele welvaart van den inlander.

Voorts stelt ook de Indische vereeniging zich voor:

Het geven van raad, wat betreft hotels en pension, huisvesting, inrichting onderwijs, werkkring, medische hulp, inkoopen, enz. op verlangen van hen die zich uit Ned.-Indië in Nederland of West-Indië gaan vestigen.

Raadgeving, wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor opvoeding en onderwijs uit Ned.-Indië naar Europa wil zenden.

Het geven van advies omtrent reis, uitzet, inrichting en verblijf, aan naar Enropa en West-Indië vertrekkenden.

Behulpzaam te zijn in het verkrijgen van werk in Nederland of elders aan oud-Indiërs en aan huune kinderen,

Het verspreiden van populaire kennis op allerlei gebied, omtrent onze Indische bezittingen, zoowel in woord als in geschrift.

Het zich in betrekking stellen met andere vereenigingen die min of meer hetzelfde doel beoogen.

Bravo! Uitmuntend! Met de meeste vreugde begroet ik de oprichting van die nieuwe zuster-vereeniging, die volmaakt hetzelfde beoogt als onze vereeniging, en haar doel door volmaakt dezelfde middelen wil trachten te bereiken. Prachtiger kan het al niet.

Ik twijfel dan ook niet of die Indische Vereeniging „Oost en West" zal zich wel in de eerste plaats stellen in verbinding met onze vereeniging, die niet alleen „min of meer" maar volmaakt, precies hetzelfde beoogt als die indische vereeniging.

Het behoeft wel geen betoog. dat onze vereeniging met alle liefde, met bizonder veel genoegen zich zal beijveren om de indische zuster-vereeniging te helpen en te steunen zoo veel mogelijk, en haar onmiddelijk zoo veel doenlijk alle verlangde inlichtingen zal geven; en ik vermeen zelfs dat zij zich daartoe tot geen beter, geen meer vertrouwbaar adres kan wenden dan juist tot onze vereeniging.

Onze vereeniging roept dan ook bij dezen aan hare indische zuster van harte toe een welgemeend: „Welkom in dit leven", en brengt mede gaarne hulde aan de hier met lof welbekende heeren opzichters en leden van het Hoofdbestuur die Vereeniging.

Het zijn de heeren:

H. J. W. van Lawick van Pabst Voorzitter; L. M. B. Rost van Tonningen, ondervoorzitter; V. Zimmemann en Th. Hilgers leden; laatstgenoemde tevens secretaris Thesaurier.

Natuurlijk zal onzerzijds van elke aflevering van ons weekblad exemplaren aan de Indische zusterinstelling worden aangeboden.

Ik twijfel niet, of die vereeniging zal, even als de onze, óok trachten haar doel? bv. het verspreiden van populaire kennis te bereiken, althans te bevorderen, door het uitgeven en verspreiden van een weekblad en zal daarvan dan ook ongetwijfeld een exemplaar aan de Nederlandsche Vereeniging worden toegezonden.

Nogmaals: „Van harte welkom in het leven! Indische Vereeniging van Oost en West! Aanvaard de verzekering dat niets ons aangenamer zal zijn dan te trachten gezamenlijk ons schoone en volmaakt hetzelfde doel te bereiken, en de Nederlandsche vereeniging daartoe met alle liefde naar hare beste krachten wil medewerken.

Den Haag, 13 November 1902. v. V.

INGEZONDEN.

Geachte Heer Redacteur.

Met aandacht las ik het artikel van „*Tiang-Alit*", dat tot strekking heeft, de nutteloosheid van eene commissie ter verdediging en bevordering van de belangen van hier-vertoevende Javanen, Maleiers etc aantoonend.

Vergun mij de gelegenheid, met „Tiang-Alit" even van gedachten te wisselen in 't belang van den Inlander, die hij zeker ook wel genegen is.

„*Tiang-Alit*" begint met te zeggen, dat thans in Indië genoeg de hand gehouden wordt aan de bepalingen op het buiten-Indië-voeren van Inlanders en dat wel vooral, na het gebeurde met de Javanen op de tentoonstelling voor vrouwenarbeid in 1898.

Waar men nog telkens in de Indische bladen leest, dat slavenhandel, zelfs op Java, in diverse vormen tiert en clandestien geronselelde emigranten bij tientallen naar verschillende oorden door handelaars-in-menschen worden uitgevoerd, wil 't er bij mij niet in, dat *alle* baboes en mannelijke bedienden, thans hier vertoevende, met de respectieve „*bendhoro's*" (1) de door mij bedoelde werkcontracten hebben opgemaakt.

De overtuiging, die de meeste ambtenaren bezitten, dat Europeanen, die Inlanders naar Europa medenemen, voor hen goed zullen zorgen, is oorzaak, dat men op Java zoo vaak de hand licht met het nakomen der wettelijke voorschriften en bepalingen.

Ik ben overtuigd, dat alleen maar in den Haag, van de hier vertoevende Inlanders — die 't gaan naar Europa met Europeesche families niet als een speciaal vak beschouwen, — op zijn minst 50°/₀, geen werkcontracten hebben gepasseerd.

Van harte hoop ik, dat „*Tiang-Alit*" goed mag hebben ingezien, dat het geval van „*Datem*" en een uitzondering is, en een uitzondering zal blijven. Niettegenstaande dat, kan eene commissie van Javanenvrienden, toch, in vele gevallen, de hier te lande vertoevende Inlanders van dienst zijn.

„*Tiang Alit*" acht eene commissie niet noodig:

1°. Omdat de meeste jongens en baboes reeds meermalen in Nederland zijn geweest, waaruit mag afgeleid worden, dat zij zich niet hebben te beklagen gehad."

Aannemende dat „T.-A." tegenover „de meerderheid" gelijk heeft, zoo kan eene commissie toch nog gezegend werken voor eene groote minderheid. De conclussie getrokken uit 't eerst betoogde zal zelfs voor „T.A". wel niet erg logisch schijnen.

Wanneer een baboe of een „sidin", die geregeld viceversa van Java naar Holland reist, omdat die reizen voor haar of hem voordeelig zijn, dan zullen zij toch wanneer zij al eens met onaangename „blanda's" kennis hebben gemaakt, daarom het voordeelige baantje niet opgeven en naar iets anders gaan omzien.

Dat echter zoodanige „geémancipeerde" Inlanders nog een enkele maal de dupe kunnen worden van hun „toewans" of „Njonjahs" heb ik vaak zelf vernomen, in voor die gevallen zou zoo'n commissie ook haar nut hebben.

„2o. dat als zij voor de eerste maal medegaan, dit altijd is met de families, waarbij zij in Indië korter of langer tijd hebben gediend, en dus de ondervinding hun een goede behanheling waarborgt."

Deze stelling is zeer zeker in 't algemeen van toepassing, de conclusie is echter ook niet juist.

Wat op Java goed ging en was, is nog niet gezegd, dat in Holland goed zal gaan en blijven.

Alle toestanden voor beide partijen worden geheel veranderd, zoodat t' dus, niet tot de uitzonderingen behoort, dat eene goede verhouding op Java tusschen heer en knecht, in Holland te niet gaat. In zoodanige gevallen kan een commissie zien, wie recht heeft, en zoo noodig den Inlander steunen.

„3°. dat de talrijke advertentiën in de Hollandsche bladen, waarbij zich jongens en baboes aanbieden, om naar Indië terug te keeren en die in de Indische, waarin zij vragen om met families naar Nederland te vertrekken, genoeg bewijzen, dat zij niet in hun vrijheid van beweging belemmerd worden."

Deze redeneering en conclusie vind ik wel wat naïf.

Heeft mijn geachte confrater („Tiang-Alit" is in 't algemeen immers ook „Tiang-Tanie") nooit gehoord van gevallen, waarbij eene baboe de familie, bij wie zij jaren in dienst is geweest, uit liefde voor die familie, beloofd haar naar Europa te begeleiden v. n. om ze gedurende de reis van dienst te kunnen wezen, maar onder voorwaarde, dat zij „*kapan Njonjah dengan Toewan soeda sampe di Negri Blanda, baboe lantas mintak kembali*"(1). Hoe dikwijls gebeurt 't nu, dat zulk een opoffering, zoo'n uiting van trouw en aanhankelijkheid van een Inlandsche meid, beloond wordt met een woordbreuk.

1) Gebieder.

In Holland vliegen de dubbeltjes ongemerkt uit de vingers en de zakken; 't inkomen is minder, dan in Indië en... men heeft o, zoo veel noodig. „'t Is waar wij hebben baboe beloofd haar zoo spoedig mogelijk terug te zenden, maar zie je, vrouw, *f* 100 moeten wij aan een stoomvaart Mpij. voor haar terugreis betalen, haar zonder „*sangoe*" (2) laten vertrekken, dat gaat toch ook niet?

Voor de liefhebberij van baboe, om een maandje vroeger thuis te zijn, is dat toch wel wat te veel van ons gevergd. Weet je wat, je maant baboe maar tot geduld aan, en ik adverteer, dat er een zeeziek vrije baboe te krijgen is."

Kortom, aangezien de trek naar Indië eerst in 't najaar begint, lukt 't pas in October of November, een familie met 3 kinderen beneden de 12 jaar te vinden, die een baboe op de mailbooten vrij heeft.

Dat baboe hier in Holland met wrok in 't hart rondloopt, en heimwee heeft naar familie en land; dat de familie op Java zich ongerust maakt; dat men toch zichzelven, telkens als men de vrouw ziet loopen met een treurig behuild gezicht ontrouw moet verwijten, over dat alles wordt luchthartig heengestapt, men wint daarmede immers een zeker getal guldens en daar kan men voor naar opera's en concerten gaan.

Ik heb zóó vaak van zoodanige gevallen gehoord, dat als ik die hier wilde meedeelen, daarmede gemakkelijk een paar kolommen zouden zijn te vullen. Noodig zal dit wel niet wezen.

4o „dat ik uit persoonlijke ondervinding weet, dat wat de Haagsche jongens en baboes aangaat, zij „*kraus*" (kra-os) of „*krason*" (krasan) zijn, uitstekend door de families, waarbij zij dienen, worden behandeld, daar dikwijls meer „potjes mogen breken", dan van hun Hollandsche collega's zou worden geduld."

Is „*Tiang Alit*" inderdaad met *alle* thans hier vertoevende Inlandsche jongens en baboes bekend en heeft hij 't bovenstaande van hen zelve vernomen, zoo valt daar natuurlijk niets tegen te zeggen. Maar ik vrees, dat mijn geachte criticus, gedreven door zijn optimisme, hier wel wat te ver gaat.

Ik ook ontmoet hier vaak baloes, die mij totaal vreemd zijn. Zoo'n vrouw ziet direct, dat zij een „Indische" voor zich heeft. Alleen die wetenschap maakt haar reeds „*ati seneng*" (3) en gul komt dan ook haar „*tabeh toewan*" voor den dag.

Uit haar geheele manier van zijn zie ik, of ik met een Javaansche dan wel met een Maleische (uit w.-Java) te doen heb. Is zij volgens mijn overtuiging afkomstig van Midden Java, dan spreek ik haar in hare moedertaal toe. Zoo dikwijls zag ik het haar dan aan, dat ze daarover zeer in haar schik was, en hoorde ik ongevraagd soms van zoo'n arm mensch ûitdrukkingen van sterk verlangen naar haar land, maar..........

„*Kepri-jè boe opo kowé orak krasan ono kene, roepané kowé ngenis Ah, dhoro koelo boten kraos babar pindah wonten ngriki, sampoen kerep mawon koeloe noewoen bhendoro koelo poeroeu mantoek, nanging njonjah boten soeko tiang non* (*of sinjo*) *masih alit, malih baboe baboe landi boten kinging dipoen pertados kalian larihalit.*" (Hoe is 't baboe, bevalt 't je hier niet, het lijkt wel, alsof jij heimwêe hebt? Ah, heer 't bevalt mij hier niets, reeds zoo vaak heb ik mijn gebiedster gevraagd om terug te mogen keeren, maar mevrouw wil 't niet toestaan, omdat 't dochtertje (of zoontje) nog zoo klein is en de kleine kinderen aan de Hollandsche meiden niet vertrouwd zijn).

Mag ik dan gaan generaliseeren en spreken van de Haagsche baboes en jongens? Immers niet!

Dat vele „Inlandsche" bedienden hier bij hun respectieve werkgevers meer potjes mogen breken dan hun Hollandsche collage's, bewijst immers ook nog niet, dat er geen Javaantjes zijn, die hier tegen hun zin gehouden en geëxploiteerd worden.

Wat 't „potjes breken" aangaat, wanneer men hier eenige jaren goed kennis gemaakt heeft met de „beschaafde" (sic) Hollandsche meisjes (geen meiden s.v.p.), zoo kan iedere rechtgeaarde Indische zich best voorstellen, dat een goede baboe hier hoog staat aangeschreven. Maar eilieve niet alle Indische zijn rechtgeaard!

Waren alle menschen eerlijk enz. enz., zoo had men nooit Justitie en politie noodig gehad.

5°. „Dat zelfs graven spreken enz. enz."

Daar zal ik maar niets anders tegen zeggen, dan alleen dat men ook zerken en begraafplaatsen vindt voor trouwe honden en honden mishandeling toch ook nog niet tot de zeldzaamheden behoort. (4)

Dat mijn „commissie voorstel" veel hoofdbrekens zal kosten voor ze in een behoorlijk stadium is, zal ik de eerste zijn om te erkennen. Dat een zoodanige commissie, goed in elkâar gezet, veel nut kan stichten, blijft echter mijn overtuiging.

Grijpt ze hier of daar in, zoo doet ze dat *op verzoek* en heeft een ieder 't aan zichzelve te wijten, wanneer vreemden zich in zijn privé verhouding met zijn „Inlandsche bediende" moeten mengen.

Wie weet, hoe 't bestaan van zoo'n commissie reeds als boeman of preservatief, goed kan werken.

En hiermede neem ik afschied van „*Tiang-Alit*" in de hoop, dat door deze gedachtenwisseling, meer kans moge bestaan tot de totstandkoming van een afdeeling van „Oost en West", speciaal belast met de behartiging der belangen van hier vertoevende „Inlanders" uit onze koloniën.

Mijnheer de redacteur, mijn besten dank voor uwe welwillendheid. Hoogachtend,

Uw Dw. Dr.

WONG-TANI.

(1) Wanneer mevrouw en meneer ter bestemder plaats zijn gearriveerd, baboe dan direct mag terugkeeren.
(2) Reisgeld
(3) Aangenaam gestemd.
(4) Men begrijpe mij goed s.v.p., ik vergelijk den Javaan niet met een hond.

Ik ben het geheel eens met Wong-Tani. v. V.

Het afgebrande dorp Wonokitri in het Tenger.

Heerlijke herinnering bij het hooren van dien naam; prettige gedachte aan die lieve dessa, vlak bij Tosari, dat bekende lustoord van Java's Oosthoek, door een Amerikaan, die kort geleden Insulinde bezocht, zelfs het mooiste plekje van den aardbodem genoemd.

En waarlijk! in gemoede gevraagd, oud-Indisch gasten en verlofgangers, is daarmeê te veel gezegd? behoorden ze niet tot de aangenaamste, tot de gelukkigste van uw leven: de dagen, in die Tengerstreek doorgebracht, wanneer u, òf door ongesteldheid genoodzaakt òf om wat van uwe bezigheden uitterusten, het warme laagland tijdelijk hadt verlaten, ten einde beterschap dan wel ontspanning te zoeken in het hooge gebergte?

Ja! als ik er aan denk is het, alsof ik het nog ondervind: den weldadigen invloed van de verfrisschende, verkwikkende luchten; de genietingen bij het zien der prachtige natuurtafereelen, reeds op den weg naar boven; het gevoel, alsof nieuw, versch bloed sneller door de aderen begon te vloeien —; of alles losser en vrijer in me werd —; dat, zich zoo in- en in- lekker voelen!

Maar genoeg! Het is niet mijne bedoeling zulks hier nader te schetsen; ik wenschte alleen maar kort inteleiden, wat mij thans op het hart ligt nl.: de aangename herinnering aan Wonokitri, de 1ste van de bekende 3 dessa's, herhaaldelijk te voet te paard of per tandoe door ieder gast van hôtel Tosari, Ngadiwono of Nongko Djadjar en reeds zichtbaar even nà het verlaten van eerstgenoemde inrichting.

Hoe staat ze me nog duidelijk voor den geest: die rustige, zoo lief en schilderachtig gelegen dessa op het einde van dien steilen zig-zag weg, hoog in de lucht, beginnend aan de overzijde van het op een kwartiertje afstand van het hôtel Tosari langs een goddelijk wegje bereikbaar helder bergstroompje.

Wat roep ik gaarne in mijne gedachten terug: dat eenvoudige, lachende dorp met zijn honderdtal houten woningen en hare nog eenvoudiger bewoners, hoofdzakelijk van landbouw levend, zorgeloos bij elkâar, niet anders kennend dan hunne naaste omgeving en daarom misschien des te gelukkiger; flinke welgebouwde en gezonde mannen en vrouwen, echte boschmenschen; lieve, mooie, meestal schuchtere kindertjes met dikke rijstbuikjes, vaak met een blosje op het gele gelaat door den invloed van de reine, frissche lucht.

En nu! nu is het daar met geluk en voorspoed gedaan: armoede en ellende zijn er voor in de plaats getreden, want eene treurige gebeurtenis trof Wonokitri, zooals o. a. te lezen staat in het Soerabaiasch-Handelsblad:

„De ramp op den Tenger.

Wonokitri, een der welvarendste dorpen nabij het vermaarde Tosari, is blijkens onze telegrammen door een ernstige ramp getroffen: de houten huizen der bewoners zijn in vlammen opgegaan en hiermee hun hebben en houden. Wegens het ontbreken van water is vermoedelijk de brand niet kunnen gestuit worden. Het aantal getroffenen moet vrij groot zijn; elke woning toch bergt verschillende gezinnen.

Wij gelooven, dat hier aanleiding bestaat een beroep te doen op de openbare liefdadigheid. Als de velen die de schoone vergezichten op den Tenger bewonderd en er van de verkwikkende temperatuur genoten hebben, elk een klein geldelijk offer brengen, en dit goede voorbeeld navolging vindt, zal de ramp althans gedeeltelijk hersteld worden.

Gaarne zullen wij ons met de ontvangst en de verantwoording der gelden belasten."

Te erger is dit alles, omdat er niets verzekerd was en er uit den aard der zaak geene maatschappij ware te vinden geweest, genegen om in die bijna waterlooze streek de schamele, houten panden te verzekeren, ook al hadden de bewoners de daartoe vereischte premie kunnen betalen.

Reden te meer, waarom de oproeping tot hulpbetoon niet te vergeefs mag worden gedaan; het kan, dunkt mij, niets anders of er zullen, vooral onder de oud-Indisch gasten en verlofgangers, van wie velen ongetwijfeld met genoegen en dankbaarheid terugzien op den in Indië doorgebrachten tijd, verscheidene gevonden worden, die voor genoemd doel eene bijdrage willen sturen aan de Redactie van het blad „Oost en West" „welke zich zeker wel bereid zal verklaren" hare gewaardeerde bemiddeling te verleenen tot het naar Java doorzenden van de binnengekomen gelden.

En de goede Wonokitriërs, die ons zoo vaak gastvrijheid in hunne dessa en kampongs verleenden door het aanbieden van eene rustplaats op hunne eenvoudige balé-balé's, eene teug water of een versch ei zullen er dankbaar voor zijn, dat wij hunner ook in hun' rampspoed gedachten.

F. DE HARTOGH.

AMSTERDAM, November 1902.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Ingenieur 17e Jaarg. (1902), No 46

Brief van den Min. van Koloniën, betr. stellingen van Dr. v. d. Stok. — J. P. v. d. Stok: Stellingen betreffende de voorgestelde plannen tot verbetering der vaarwaters naar Soerabaja. — R. A. van Sandick: Ontworpen spoorweg Paramaribo — Lawagebied. — J. L. Pierson: Peilschalen in Staat Madoera.

Tijdschr. van het Kon. Nederl. Aardr. Genootschap. 1902. No 6.

Veth-fonds. — A. H. Spaan: Reis van Berouw naar Boelongan. — Litteratuur Oost-Indische Archipel.

Tijdschr. voor Ned.-Indië. jaarg. 1902, afl. YI.

N. H. van Maren: Bezuiniging op de uitgaven wegens pensioenen van de Europeesche burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië. — Dez: De herziening van het reglement voor het Weduwen- en Weezenfonds der Eur. burgerl. ambtenaren in Ned.-Indië. — Wong Tanie: Iets over bevloeiing en over groene bemesting, een oud,bekend,maar veronachtzaamd middel tot verhooging der rijstopbrengst. — Dr. Th. W. Juynboll: Iets over den meest wenschelijken vorm eener Hulp- en Spaarbank ten behoeve van Inlanders. — Dr H. H. Juynboll: De nieuwste Maleische grammatica. — J. A. H. Reiziger: Jhr. Mr. Anthony Jacob van Asch van Wijck, herdacht als Gouverneur van Suriname. — Jhr. O. van Beresteijn: Revue van Brochures enz. W. C. Muller: Bibliographie.

Vereeniging Moederland en Koloniën 3e jaar 1902/1903 N°. II.

Schrijven van Jhr. J. P. J. van der Does de Bije naar aanleiding van den open brief van den heer P. H. Bicker. [in zake de Banka-tin-veilingen.]

De Indische Mercuur. 25e jaarg. (1902) No. 46.

Indrukken uit Amerika. IV. — Gold dredging in New-Zealand. — Etude de Géographie Humaine. — Tabak onder schaduw. — Nieuwe koffiesoort in Duitsch-Oost-Afrika. — De Gouv. Banka-tin-veilingen. — Verslag van het Mijnwezen over het 1e kwartaal 1902 (vervolg). Boycot te Soerabaia. — Het afringen of afzetten (Marcotteeren). — De timmerhoutsoorten van het Maleische Schiereiland. — Een electrische ontdekker voor ertsen. — Het drogen van Cacao. — De Cultuur der grondnoot, — Cultuur van Sanseviera. — Citroencultuur en Citroenzuur. — Hennep van de Philippijnen. — Phosphaat. — Verslagen. — Dividenden. — Spoor- en tramwegontvangsten. — Nieuwe Maatschappijen. — Mijnbouwkundig onderzoek. — Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	21 Nov.	5 Dec.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	28 Nov.	12 „	11.30 's av.
Genua, Nederland,	2 Dec.	16 „	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	25 Nov.	9 „	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	29 „	13 „	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	21 „	5 „	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	24 „	8 „	9,45 's av,

ADVERTENTIEN.

Joh. C. CLAUS.
Assendelftstraat 4a.
MAGAZIJN VAN
GASORNAMENTEN EN WATERLEIDING-ARTIKELEN.
Baden en Badketels
VOOR GAS EN BRANDSTOFFEN.
AANLEG VOOR GAS- EN WATERLEIDING,
LOOD- en ZINKWERKEN.
Gasgloeilichtbranders met glas en kousjes,
compleet f 0.80.
PRIMA GASGLOEILICHT KOUSJES VAN AF f 0.15.

Bekroond te Amsterdam met Gouden Zilveren Medailles.

SPIEGELS.

Een uitstekend **adres** voor het aanschaffen van **SPIEGELS, SCHILDERIJEN, PORTRETLIJSTEN, LIJSTEN voor OLIEVERF-SCHILDERIJEN, MORA-STANDAARDS**, enz. enz., **Nieuwe Haven 140—141**, is de fabriek, waar deze artikelen worden gemaakt, solide en zeer billijk.
GROOTE KEUZE
Gravures, Etsen, Imitatie-Aquarellen, enz.
Inrichting tot het **opnieuw vergulden** van oude Spiegel- en Schilderijlijsten en **schoonmaken** van Gevlekte Gravures.
P. J. CRAMWINCKEL,
Hofleverancier.
Telephoon-Interc. No. 1059.
FABRIEK en KANTOOR
NIEUWE HAVEN 140.
Filiaal: PIET HEINSTRAAT 81.

Corsmit Brossois C°.
Wagenstraat 18
DEN HAAG.
Inrichting voor complete
Meubileering,
geschikt voor Indische Familie
van af

Salon
Huiskamer
Slaapkamer
Logeerkamer
Dienstbodekamer
Keuken
Gangen
f 850,

Franco door geheel Nederland.

Prijscouranten, Teekeningen of Photo's gratis op aanvrage.

Extra afdeeling
VOOR
Chemisch Wasschen en Uitstoomen.
Geen Chloorkalk.
ZWITSERSCHE WASCH-, ELEKTRISCHE BLEEK- EN STRIJKINRICHTING TE RIJSWIJK.
Elektrische Bleekmethode
systeem
HAAS & STAHL,
als het beste door deskundigen erkend.
Geen nadeelige middelen.
SPECIALITEIT
in het opmaken van alle soorten
GORDIJNEN.

Brandstoffenhandel.
C. Aandewiel.
Hofleverancier.
Kantoor Sumatrastraat 145, Den Haag.
Filiaal Badhuisstraat 103, Scheveningen.
Telephoon 1014.
Levering van uitsluitend eerste kwaliteit Brandstoffen.
Speciaal ingericht ter bewerking van Antracieth, welke steen- en gruisvrij volgens de verlangde afmeting wordt geleverd.
Steeds grooten voorraad van alle soorten Brandstoffen als
Cokes, Hout, Turf, Briquetten, Vuurmakers, Houts- en Kachelkolen.
Zeer gewenscht is het steeds een dag vooruit te bestellen, ter goede uitvoering der orders.
Prijscourant steeds verkrijgbaar.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden.

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Magazijn „NEDERLAND"
DEN HAAG, SPUI hoek SPUISTRAAT.
Nieuwste modellen en dessins in
DEMI-SAISONS EN WINTERPALETOTS.
Prachtvolle sorteering in
Jongeheeren- en Kinderkleeding.
STEEDS DE NIEUWSTE GENRES.
Speciale afdeeling voor Kleeding naar Maat.
Elegante coupe. **Degelijke stoffen.**

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.
SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten
per busje à 35 en 55 cts.
KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar.
Gandaria assin - Atjar temoe koentjie.
Indische Siropen. - Versche Kruiden. - Manissans.

Stoom-, Wasch- en Bleekinrichting.
OPGERICHT IN 1866.
Meermalen uitgebreid en verbeterd volgens de nieuwste en beste methode tot het wasschen, drogen, strijken en opmaken van alle Witte, Bonte, Flanellen en Wollen goederen.
Alle soorten van Gordijnen.
Geeft de meeste waarborg voor eene behandeling met **bacterie vrij** water uit Norton wellen op ± 32 Meter beneden D. P. geboord en in een speciaal toestel ontijzerd.
Voordeelige condities voor enkel gewasschen en gedroogd.
Tarieven op aanvraag gratis verkrijgbaar.
Brief adres: GEBR. HEIJNEN.
Witte Brug. — Den Haag.

Chaussures Françaises et Americaines
A. Kogels & Zoon,
Bottiers.
56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage,
schuin tegenover de Brandweer-Kazerne.
Speciale inrichting voor schoeisel op maat en reparatiën.

C. L. Arbeiter,
Spuistraat 63. Den Haag.
HOFBONTWERKER.
Grootste sorteering van uitsluitend I[a] Pelterijen.
Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.
Opzetten van Vogels en Zoogdieren.
Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

Simplex Sport Stores.
Buitenhof 1. 's-Gravenhage.
Frans Ernst.
Gramophone, muziekplaten-koffers, en groote hoorns met handl. „Premier" Voetballen - „Cert" Forward Schoenen - „Simplex" Rijwielen en benoodigdheden.
F. N. Kamerbuksen, Halters, Schaatsen, Motor-artikelen.
„Lambert" Typewriter f 90.-
Verpakking voor Indië gratis.

S. SPIJER.
Schoolstraat 7. - Den Haag.
Grootste Sorteering
St. Nicolaas-Cadeaux
in het Magazijn van
Goud, Zilver, Diamanten, Horloges, enz.
ZIE DE ÉTALAGE.
Atelier voor reparatiën.
Internationaal Watch- en Waltham-Horloges.
S. SPIJER. — Schoolstraat 7. — Over de Vischbanken.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
				1903.	1903.
Ardjoeno	29 „	11 Dec.	16 „	5 Jan.	7 Jan.
Goentoer *	13 Dec.	25 „	30 „	19 Jan.	21 Jan.
		1903	1903		
Merapi	27 „	8 Jan.	13 Jan.	2 Febr.	4 Febr.
	1903				
Gedé	10 Jan.	22 „	27 „	16 „	18 „
Oengaran	24 „	5 Febr.	10 Febr.	2 Maart	4 Maart
Sindoro *	7 Febr.	19 „	24 „	16 „	18 „
Salak	21 „	5 Maart	10 Maart	30 „	1 April
Lawoe	7 Maart	19 „	24 „	13 April	15 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

COSTUMES NAAR MAAT,
Gegarandeerde Coupe.
Specialiteit in:
Gekleede Costumes,
Mantelcostumes,
Mantels,
F. W. von Gemmingen,
13 Anna Paulownaplein — Den Haag.
BLOUSES,
PEIGNOIRS,
Costuumrokken.
GROOTE KEUZE in:
Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

Kon. Nederl. Mandenfabriek
firma W. F. van Vliet,
Noordeinde 158. L. Beestenmarkt 4-6.
Voorhanden ruime keuze gegarneerd en ongegarneerd
Mandwerk, Vogelkooien, Serre Meubelen, Luxe Artikelen.
Von Berlepsch nestkasten,
Aanbevolen door de vereeniging van vogelbescherming.

IN ROBES
Fransche Coupe
Maison L. Carrière „Gratio".
SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN.
Reform kleeding
naar keuze.
Attesten ter inzage.
120, Van Swietenstraat 120. Den Haag.

DEN HAAG.
LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.
GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDS.
DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.